

Miljö- och energidepartementet
m.remissvar@regeringskansliet.se
ina.muller.engelbrektson@regeringskansliet.se

Remiss gällande En ren jord åt alla - En europeisk strategisk långsiktig vision för en stark, modern, konkurrenskraftig och klimatneutral ekonomi

Dnr M2019/00116/K1

Länsstyrelsen i Västra Götalands län yttrar sig över meddelande från kommissionen om en strategisk långsiktig vision – ”En ren jord åt alla”.

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Västra Götalands län välkomnar en tydlig och skärpt långsiktig vision för EU:s klimatpolitik. Vi delar analysens slutsatser om att ett utvecklat åtgärdsarbete behövs inom alla sektorer och inriktningen mot att nå nollutsläpp av växthusgaser i EU senast år 2050. För att EU och Sverige ska vara globala föregångare behöver målet vara en begränsning av temperaturökningen till max 1,5 grader. För att klara det ser vi särskilt behov av följande insatser:

- Att tempot i klimatarbetet höjs även i ett 2030-perspektiv genom en skärpning av nuvarande klimatmål för utsläpp av växthusgaser, energieffektivitet och förnybar energi, samt att ytterligare steg tas i reformeringen av EU:s system för handel med utsläppsrätter så att prisnivån tydligt driver på industrins investeringar i fossilfri riktning.
- Att EU:s klimatarbete kompletteras med ett konsumtionsbaserat klimatmål som minimerar utsläpp kopplade till konsumtion av importerade produkter och tjänster, inklusive utomeuropeiska resor som EU:s medborgare gör.

Av de åtta scenarier till 2050 som modellerats är det scenario 7 och 8 som har hög ambitionsnivå och en kombination av dessa förordas. Även scenarierna 7 och 8, som uppges klara 1,5 gradersmålet, indikerar dock en utsläppsbana med betydligt lägre utsläppsminskningar till 2030 och 2040 än vad de svenska etappmålen anger.

Sju strategiska byggstenar lyfts fram i remissen som innehåller åtgärder inom olika sektorer. Länsstyrelsen ser behov av att enskilda åtgärder lyfts fram mer:

- Omställning av industrin och energiproduktionen i EU kräver omfattande stöd till forskning och investeringar inom t.ex. stål-, betong-, kemi- och materialindustrin. Olika rättsliga hinder behöver undanröjas så att t.ex. koldioxid kan exporteras för lagring och ge biobränslen skattebefrielse.
- Remissen bortser från den klimatpåverkan som flyget ger genom höghöjdseffekter. Inte heller nämns potentialen för gods- och persontransporter med tåg där behovet är stort av att harmonisera systemen hos tågbolagen i Europa och andra satsningar för att ersätta flyg- och vägtransporter.

- Utnyttja framtida potential för förnybar energi genom förstärkta elnät och utnyttja produktionstoppar av förnybar energi som kan erbjuda billig framställning av bränslen och annan användning.
- Ett starkare fokus på byggmaterials inbyggda energi- och klimatpåverkan.

Synpunkter på förslaget

Länsstyrelsen är positiv till remissens ambition att ha en långsiktig vision för att nå nollutsläpp av växthusgaser i EU senast år 2050.

1,5-gradersmål kräver ökad takt och konsekvensanalys

Förslaget från EU-kommissionen berör förutsättningarna för att kunna begränsa en temperaturökning till max 1,5 grader, vilket bör vara ambitionsnivån inom EU. För att det ska vara möjligt är omställningstakten avgörande, inte minst initialt eftersom tidiga minskningar ger en betydligt mindre förbrukning av den resterande koldioxidbudget som är möjlig att använda. Den klimatomställning som krävs kommer oftast bli en draghjälp inom andra miljöområden och vara positiv ur ett socialt och ekonomiskt perspektiv. I vissa fall kommer dock en snabb omställning ge stora utmaningar, och i värsta fall bli ett reellt hot mot de höga klimatambitioner i sig. Detta beskrivs till viss del i remissen, men fördjupade analyser av konsekvenser till flera av de globala hållbarhetsmålen inom Agenda 2030 behövs. Exempel på negativa konsekvenser som kan uppstå är kraftigt minskad biologisk mångfald och socioekonomiska effekter som kan leda till låg acceptans för klimatomställningen.

EU:s roll i världen

EU:s globala roll är viktig för att Parisavtalet ska kunna nås. De historiska utsläpp som skett i Europa ihop med det försprång EU har inom klimatomställningen talar för att vi ska vara föregångare och ta en ledande roll. Eftersom de globala fossila utsläppen på sikt ska ner till noll, så behöver inte bara de kostnadseffektiva åtgärderna göras. EU kommer få en viktig roll att utveckla teknik och affärsmodeller som visar hur klimatpåverkan inom alla sektorer kan upphöra.

Ta vara på alla drivkrafter i EU

EU:s medlemsstater har en nyckelroll för klimatomställningen och implementeringen av EU:s gemensamma klimatpolitik. I praktiken drivs dock stor del av klimatomställningen från städer, företag och civilsamhället på lokal och regional nivå. Företag och individer verkar allt mer i en regional verklighet i form av växande arbets- och bostadsmarknadsregioner och branschkluster. På den funktionella regionala nivån kan man bidra till en långsiktigt hållbar planering och skapa arenor där näringsliv, akademi och offentliga organisationer kan samverka.

Skärp och komplettera befintliga mål och styrmedel

EU har nyligen satt klimatmål till 2030 och EU:s handelssystem för utsläppsrätter (ETS) står inför en reformering. Dessa initiativ är positiva men sannolikt otillräckliga sett till EU:s roll i det globala perspektivet. En skärpt klimatpolitik inom EU är också avgörande för att Sverige ska kunna vara ett ledande land i det globala arbetet med att förverkliga Parisavtalet, och att nå de uppsatta nationella etappmålen på väg mot nettonollutsläpp år 2045. För att klara 1,5-gradersmålet behövs därför en skärpning av EU:s 2030-mål för utsläpp av växthusgaser, energieffektivitet och förnybar energi, samt att ta ytterligare steg i reformeringen av ETS.

Dagens typ av mål och system kommer inte heller kunna reglera och ta ansvar för all klimatpåverkan som EU och dess medborgare orsakar. Därför bör EU:s klimatarbete kompletteras med ett konsumtionsbaserat klimatmål som även minimerar utsläpp kopplade till konsumtion av importerade produkter och tjänster, inklusive utomeuropeiska resor som EU:s medborgare gör. Ett sådant mål skulle kunna minska klimatpåverkan från till exempel flyg samt kött- och mejeriprodukter, vilket till stor del är icke-fossil klimatpåverkan och områden som inte nämns i remissen alls. Med en hållbar konsumtion inom EU av såväl egna som importerade produkter, så kan EU ta ett fullt ansvar och stimulera omställningen till en cirkulär ekonomi och hållbara affärsmodeller även på en global nivå.

Den beslutade reformeringen av ETS kommer medföra att utsläppstaket sänks i något högre takt än idag och att viss del av överskottet av utsläppsrätter annulleras, vilket är positiva steg. En förutsättning för att ETS ska få industri och energianläggningar att investera hållbart är dock att det i praktiken blir en rejäl höjning av utsläppsrätternas pris. Reformeringen är troligen otillräcklig i det perspektivet och det är mycket viktigt att systemet skärps ytterligare och att ETS redan nu avstår från fri tilldelning av utsläppsrätter och att överskott som ska annulleras inte ska kunna tas i anspråk av nytillkomna verksamheter.

Förutom ETS krävs även andra långsiktiga och kraftfulla styrmedel. Många industrisektorer kommer behöva stöd från EU till forskning och etablering av nya tekniker och affärsmodeller. Sverige har en lång erfarenhet av koldioxidskatter att lära av, liksom att göra det mer attraktivt för gröna investeringar genom t.ex. gröna obligationer.

Åtta olika scenarier för klimatomställning

Remissen har åtta scenarier till 2050 som samtliga baseras på genomförandet av antagna mål till 2030, upprätthållna kolsänkor kopplat till markanvändning, beslutade skärpningar av ETS och förslag på koldioxideffektivitet för fordon. Av de åtta olika scenarierna är det bara de två sista (7 och 8) som har ambitionsnivån att nå nollutsläpp och en kombination av dessa förordas. Även för de mest ambitiösa scenarierna 7 och 8, som uppges klara 1,5 gradersmålet, indikerar en utsläppsbana med betydligt lägre utsläppsminskningar till 2030 och 2040 än vad de svenska etappmålen anger. Den klokaste inriktningen tar sig uttryck i scenario 8 genom att fokusera på efterfrågesidan för att genom t.ex. cirkulär ekonomi hushålla med energi och resurser. Motsatsen, en kraftigt ökad energianvändning och förbrukning av bioråvara, som andra scenarier förutsätter, är inte realistisk eller hållbar t.ex. om vi samtidigt ska värna den biologiska mångfalden. I scenario 7 ingår teknik med negativa utsläpp i form av bioenergi i kombination med CCS. Idag är CCS en relativt obeprövad och dyr teknik, en sista ”end-of-pipe”-lösning. Det finns ändå goda argument för att satsa omedelbart på CCS-tekniken, inte minst för att kunna bedöma dess potential på längre sikt. CCS får dock inte bli en ursäkt för att inte fasa ut fossila bränslen, utan ska snarare ses som en potentiell framtida kolsänka i kombination med bioenergi.

Sju strategiska byggstenar för nettonollutsläpp

Sju strategiska byggstenar lyfts fram i remissen för att genom en kombination av teknik, cirkulär ekonomi, kolsänkor och transportmönster nå nettonollutsläpp av växthusgaser. De sju områdena innehåller viktiga åtgärder inom de mest relevanta sektorerna, men enskilda åtgärder saknas eller betonas inte i förhållande till den potential de kan få, dessa är främst:

- Omställning av industrin och energiproduktionen i EU kräver ändrade industriprocesser, bioråvaror, materialåtervinning och CCS-teknik. EU har en betydelsefull roll i att ge stöd till forskning och investeringar inom t.ex. stål-, betong-, kemi- och materialindustrin. Olika rättsliga hinder behöver undanröjas så att till exempel koldioxid kan exporteras för lagring och att biobränslen får skattebefrielse.
- Elektrifiering av transportsektorn lyfts fram, vilket är en viktig pusselbit för fossiloberoende. Kommissionen konstaterar att flyg och långväga sjöfart inte har samma förutsättningar för elektrifiering, och förordar att båda ska gå över till biobränslen. Resonemanget bortser från den mycket större klimatpåverkan som flyget ger genom höghöjds effekter och sjöfartens överlägsenhet vad gäller energieffektivitet. Inte heller nämns potentialen för gods- och persontransporter med tåg. EU bör snarast komma ikapp på det området genom att harmonisera systemen hos tågbolagen i Europa så att resor genom flera länder blir lättare att genomföra och boka, tillsammans med mer tåginvesteringar för att ersätta flyg- och vägtransporter. De ökande trender som finns för semesterresor med flyg och godstransporter kommer inte kunna lösas utan omfattande satsningar på tåg och sjöfart.
- Att kunna utnyttja potentialen i förnybar energi (t.ex. vind och sol) genom att förstärka våra elnät omnämns, vilket kommer bli en alltmer angelägen fråga. Utformningen av elnätet bör utvecklas så att de får karaktären av ”smarta elnät” så att även elproduktionen från små elproducenter kan tas tillvara optimalt. Däremot nämns inte den potential som produktionstoppar av förnybar energi kan erbjuda i framtiden genom billig framställning av bränslen och annan användning. I framtiden blir också den storskaliga vattenkraftens roll som reservoar för utjämning av energiproduktion allt viktigare i Europa, vilket förutsätter ett fungerande och klokt utbyte mellan länder och regioner.
- Ett starkare fokus på byggmaterials inbyggda energi- och klimatpåverkan (t.ex. betong och stål) behövs. Byggmaterial står för mycket stor del av klimatpåverkan under en byggnads livscykel. Trä omnämns som alternativt byggmaterial, vilket är bra, men det bör även tilläggas att trä ger en inbyggd kolsänka som med rätt konstruktion kan återanvändas tillsammans med andra byggmaterial vid en framtida rivning eller ombyggnation.

Detta yttrande har beslutats av länsöverdirektören Lisbeth Schultze, efter föredragning av energi- och klimatstrateg Svante Sjöstedt. I handläggningen av ärendet har rådgivare Fredrik Fredriksson, handläggare Lars Westholm och enhetschefen för miljö- och klimatsamverkan Monique Wannding deltagit. I den slutliga handläggningen har även miljöskyddsdirektören Ulrika Samuelsson deltagit.

Lisbeth Schultze
Länsöverdirektör

Svante Sjöstedt
Klimatstrateg

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrifter